

NYHETER & DEBATT

Så säkras kvaliteten i högre utbildning

Sidan 6-7

Utmärkelsen framstående
utbildningsmiljö 2007
... snart är det dags!

Sista sidan

Peter Gudmundson tar över rodret för KTH. Sidan 8

Tvärvetenskap – ett populärt begrepp utan definition. Sidan 9

Distansutbildning – så tycker lärarstudenterna. Sidan 11

Kvalitetsmätning genom utvärdering av enskilda utbildningar

Outslitliga byxor av vadmal! ISO 9000! Kvalitet kan betyda många saker och begreppets betydelse har skiftat med tiden. ISO som en gång var ett framgångskoncept för svensk industri har nu i en värld där nya produkter blivit allt viktigare för vinst hamnat i skugga och benämns ibland som vägen till "consistent junk". I stället har utveckling, relevans och innovation blivit en del av kvalitetsbegreppet.

Inom akademien har kvalitet länge varit en förutsättning för framgångsrik forskning och resurser till denna. Granskning av vetenskapliga arbeten av likar, "peer review," har garanterat att forskningen har en kvalitet jämförbar med annan forskning i den vetenskapliga fronten.

När jag med forskare, dekaner och rektorer vid universiteten diskuterar forskningens kvalitet och möjligheten att mäta denna för ett enskilt universitet och jämföra den med kvaliteten vid andra universitet och baserat på detta fördela fakultetsanslagen, är tilltron till mätningen stor. Nyckeltal från antal artiklar, antal böcker, citeringar, utmärkelser, projektslag, examination i forskarutbildning, allt sammanvägt av en expertgrupp, anses kunna garantera en fördelning som speglar forskningens kvalitet

vid svenska universitet. Oenigheten mellan olika personer tycks snarare reflektera åsikter om vilken slags forskning som bör mätas och vilken som bör ges högsta prioritet.

Splittrad bild om mätning av utbildningskvalitet

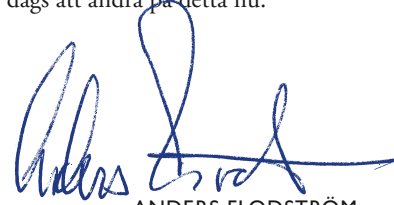
En motsvarande diskussion avseende möjligheterna att mäta utbildningens kvalitet ger en mer splittrad bild. Många anser att svårigheterna att mäta överstiger eventuella vinster i form av ökad kvalitet. Svårigheterna kommer helt enkelt att resultera i misstag som snarare motverkar en utveckling mot ökad kvalitet. Andra anser att det är nödvändigt att börja mäta utbildningens kvalitet om vi ska få den utveckling som ger både studenter och avnämare till studenterna den kunskap och de färdigheter som universiteten är till för att förmedla. Åsikterna om vilka dessa är, är i sak överensstämmande. Vi har en god uppfattning om vad som är en duktig advokat, lärare, ekonom och ingenjör. Möjligen är kravet på universiteten att skapa mer innovativa studenter tydligare än tidigare.

Dan Brändströms utredning föreslår en så kallad lärosätesbedömning för en bedömning av den kvalitet som lärosätet förmedlar i sin utbildning. Jag tror att en sådan lärosätesbedömning måste baseras på en utvärdering av enskilda utbildningar, yrkes- och ämnesinriktade. Då kan en jäm-

förelse mellan olika universitets förmåga att ha hög kvalitet på samma utbildningar jämföras och ligga till grund för bedömningen. Universitet kan välja att endera lägga ned mindre lyckosamma utbildningar för att andra gör dem bättre och satsa på utbildningar där man har konkurrensfördelar. Eller om universitetet ser dessa utbildningar som strategiska, satsa resurser på att förbättra dem. Universiteten blir lärande och vi skapar starka utbildningsmiljöer.

Dags att ändra fokus

Jag anser att det kommer att vara viktigt att utvärdera universitetens forskning för att kunna ge universiteten ökade resurser och kunna lita på att universitetens ledningar, forskare och studenter premierar det excellenta baserat på jämförelser med den internationella forskningsfronten. Men jag anser att det är ännu viktigare att utvärdera utbildningarnas kvalitet. Den kvaliteten har fram till nu bara kommit i fokus då den är så låg att studenterna inte ges den kunskap och de färdigheter de har rätt till för sin personliga utveckling och framtida karriär. Det är dags att ändra på detta nu.

ANDERS FLODSTRÖM
UNIVERSITETSKANSLER

NYHETER&DEBATT

Nummer 8, 2007

Redaktion

Anne-Marie Liberg, tfn +46 8 563 086 18
Åsa Klevard, tfn +46 8 563 086 10
Fax: +46 8 563 086 00

Ansvarig utgivare Eva Ferndahl

Form Lena Ernstson

E-postadresser till medarbetare på
Högskoleverket följer principen
fornamn.efternamn@hsv.se.

Högskoleverket

Luntmakargatan 13
Box 7851, SE-103 99 Stockholm
Tfn: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50

Tryckeri Lenanders Grafiska AB,
Kalmar, december 2007

Prenumeration Skicka ett mejl med ditt namn och din adress till hsv@skantzdistribution.nu

Du som föredrar att läsa NYHETER&DEBATT på Högskoleverkets webbplats kan få en blänkare via e-post när ett nytt nummer har kommit ut. Gör då så här: skicka ett blankt mejl till nyheter-debatt-subscribe@hsv.se. Du kommer att få ett mejl som du ska besvara som bekräftelse. Prenumerationen är kostnadsfri.

NYHETER&DEBATT utkommer med åtta nummer per år.
Nästa nummer kommer i mitten av februari.

NYHETER&DEBATT är tryckt på miljövänligt papper.

Tipsa gärna andra om tidningen och citera den gärna – men ange källan.

Redaktionen har rätt att korta och redigera inskickade bidrag.

Högskoleverket är en central myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, tillsyn, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar och analyser, bedömning av utländsk utbildning och studieinformation.

Gör meritvärdet av samverkan tydligt!

TEXT Elin Rosenberg, ordförande, Sveriges förenade studentkårer, SFS FOTO Alexander Florencio

I dagarna har den efterlängtrade Befattningsutredningen (U 2006:08) publicerat sitt betänkande. Sveriges förenade studentkårer, SFS, hoppas att betänkandet presenterar realistiska vägar för att uppnå en mer verklighetsförankrad högskola.

– För lärarnas del gäller det att bygga nätverk och hitta kontakter för samverkan, säger Elin Rosenberg.

Sveriges studenter upplever att kopplingen mellan utbildning och arbetsliv är för svag. Många studenter har ingen aning om vilka framtidsutsikter de har när de kliver in i högskolan. I tider då allt fler väljer bort högre utbildning är det dags att börja visa på nyttan av en akademisk utbildning. Ett bra ställe att börja på är hos de personer som studenterna möter i sin akademiska vardag – lärarna.

Gästföreläsare aktuella förebilder

Det är viktigt att lärarna tar till sig perspektiv utifrån det omgivande samhället i sin utbildningsgärning för att inte tappa den utomakademiska arbetslivsanknytningen. Det är också viktigt att människor utanför akademien i högre utsträckning än idag syns och verkar inom högskolan. Gästföreläsare kan vara ett enkelt steg för att ge studenterna aktuella förebilder. Vid Köpenhamns universitet är det inte ovanligt att personer från näringsliv och offentlig sektor kommer in och håller hela kurser på avancerad nivå. Tänk vilken kick för studenten att se

en framgångsrik, yrkesverksam akademiker som återvänder till högskolemiljö för att ge sitt perspektiv på ämnet!

Få har lyckats integrera samverkan i verksamheten

Högskolan har sedan 1997 haft ett uppdrag att samverka med det omgivande samhället. Efter de tio år som gått har diskussionerna om vad samverkan är och hur det ska genomföras äntligen fått fäste. Många lärosäten arbetar idag aktivt med samverkan, men få har lyckats integrera det i sin verksamhet, och det kvarstår som ”den tredje uppgiften” som görs om det finns resurser över.

Samverkan ses som en tidstjuv

NUTEK presenterade i oktober rapporten ”Samverkan i det akademiska vardagslivet”, som visar att många lärare inom högskolan är positiva till att samverka med det omgivande samhället. Tyvärr anser de flesta lärare att stödet för samverkan vid lärosätet är svagt, och att det inte ges ekonomiska möjligheter att genomföra det på ett bra sätt. Samverkan blir en tidstjuv som tar en-

ergi och tid från andra uppgifter. Inte heller är det meriterande för karriären.

Delade meningar bland lärarna

Det finns olika åsikter om huruvida högskolan ska syssla med samverkan överhuvudtaget, trots att det är inskrivet i lag. Man menar att det på något sätt skulle hindra den fria akademien. Och här delar sig den tillfrågade lärargruppen i två lika stora delar. Lika många anser att samverkan ökar den akademiska friheten, som det är som anser att den akademiska friheten minskar. Det finns många möjliga vägar för att stärka integrationen av samverkan i högskolans uppdrag. Det som krävs är inte övertalning av motsträviga lärare, utan konkret och handfast stöd från lärosätet. För lärarnas del gäller det att bygga nätverk och hitta kontakter för samverkan, ingen annan kommer att göra det åt dig. Men det viktigast av allt är ändå att tydliggöra meritvärdet av samverkan, så att det inte blir ett fåtal eldsjälur som ansvarar för att bära hela bördan! ■

Nyheter & Debatt tar gärna emot tips om och förslag till artiklar om avhandlingar som rör området högre utbildning och forskning.

Högskoleverket följer upp stiftelsehögskolorna

Chalmers tekniska högskola

Högskolan i Jönköping

Sedan 1994 drivs Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping som stiftelser i stället för att vara statliga myndigheter. Som ett komplement till en översyn av bland annat lämplig förvaltningsform för högskolan som regeringen planerar, gör Högskoleverket på eget initiativ en uppföljning av reformen med stiftelsehögskolor. Det berättar Aija Sadurskis, som är utredare på Högskoleverket.

TEXT Anne-Marie Liberg

Skälet till den dåvarande regeringens beslut* att omvandla Chalmers och Högskolan i Jönköping till stiftelsehögskolor var att alternativa huvudmannaskap skulle bidra till en utveckling av den svenska högskolan, och i en förlängning, det svenska samhället.

– Men eftersom reformen sammanföll tidsmässigt med en allmän avreglering av den svenska högskolan, är det inte självklart att stiftelsehögskolornas haft mycket större möjligheter än de statliga lärosätena, förklarar Aija Sadurskis.

– Och även om de skulle ha haft det, är det inte självklart i vilken utsträckning stiftelsehögskolorna har utnyttjat de möjligheter som funnits. Ett tänkbart sätt att undersöka saken är att jämföra de två stiftelsehögskolorna med var sin ”syster”högskola. För Chalmers tekniska högskola skulle det kunna vara Kungl. Tekniska högskolan, säger Aija.

Högskoleverkets uppföljning av reformen ska genomföras under 2008. ■

* Frihet för kvalitet (prop. 1992/93:1)

Första åren med kvalitetsreformen i Norge

Den norska regeringen har lämnat en rapport till riksdagen om Kvalitetsreformen i högre utbildning. Den redovisar regeringens syn på effekterna av de första åren med reformen vad gäller bland annat kvalitets-säkring, forskning, samverkan med omgivande samhälle samt internationalisering. Reformen har inneburit stora förändringar och är både en struktur- och en studie-reform. Den norska regeringen är positiv till reformen och menar att den inneburit större frihet för lärosätena, bättre kvalitets-säkring och en bättre uppföljning av studieresultaten. Samtidigt finns det ett behov av att se över finansieringen av den högre utbildningen i Norge i spåren efter reformen och en utvärdering av finansieringen ska ske under 2009.

Källa: Högskoleverkets internationella nyhetsbrev nr 37/2007

Extern referensgrupp till projektet kvinnor och män i högskolan

Till projektet Kvinnor och män i högskolan, som Nyheter & Debatt skrev om i förra numret, har knutits en referensgrupp bestående av Lars Jalmert, ordförande i Högskoleverkets Jämställdhetsråd, Ingegerd Palmér, rektor vid Mälardalens högskola, Margareta Norell Bergendahl, prorektor på KTH med ansvar för rekrytering och jämställdhet samt Sofia B. Karlsson, projektledare på SFS kansli i Stockholm med ansvar för mångfaldsfrågor.

ANNE-MARIE LIBERG

Läs vad Anders Flodström tycker på www.hsv.se

Högskoleverkets årsrapport på engelska

Swedish Universities & University Colleges, short version of annual report 2007, är en kortversion på engelska av Högskoleverkets årsrapport. Det är en bra handbok inför presentationer för internationell publik.

Där visas trender och statistik från året som gått och i ett kapitel beskrivs det svenska högskolesystemet. I årets rapport ingår ett eget avsnitt om studentmobilitet över Sveriges gränser och en kort beskrivning av den nya examensstrukturen.

Årsrapporten distribueras bland annat till internationaliseringsansvariga på universitet och högskolor, svenska ambassader i utlandet och utländska beskickningar i Sverige. Den kan beställas via order@hsv.se.

YANGZA KLEMMING

Så ska jämställdheten inom IT-branschen främjas

Sätt upp rekryteringsmål för lärare inom IT-området med återsrapporteringskrav till Utbildningsdepartementet, inrätta särskilda medel till kvinnliga IT-forskare och anlägg ett tvärvetenskapligt perspektiv på IT där olika ämnesområden samarbetar. Det är några av de närmare 40 förslag till åtgärder som Annika Vänje, på uppdrag från Näringsdepartementet, har kommit fram till för att främja jämställdheten inom IT-branschen. Rapporten *Jämställd IT-utveckling för ökad tillväxt** överlämnades nyligen till infrastrukturminister Åsa Torstensson.

TEXT Anne-Marie Liberg FOTO Anna Hallenbom

Uppdraget fokuserade på utveckling, tillverkning och produktion av IT-produkter och lösningar. Det berättar Annika Vänje, tidigare KTH och nu utredare på Högskoleverket. Under arbetet med utredningen samarbetade hon dels med en styrgrupp bestående av representanter från IT-sektorn, dels med fem IT-företag.

» Två samhällsområden där IT kan ha en roll är medicin och miljö.

– Könsfördelningen i IT-branschen är sned på alla nivåer, säger Annika. Det finns få kvinnor bland högre chefer, projektledare och teknikutvecklare – kvinnor i IT-branschen har oftast administrativa uppgifter. Mycket beroende på en samhällelig retorik där teknik och maskulinitet är sammanvävda.

Påverkar tillväxten

Det finns forskning som visar att heterogena grupper är mer kreativa än homogena.

Om kvinnors perspektiv på och erfarenheter inom IT inte tas tillvara så påverkas

den tekniska utvecklingen, och därmed tillväxten, negativt.

– Det är även viktigt att se på IT ur ett bredare perspektiv. Två områden som har betydelse för samhället och för dess utveckling, och där IT kan ha en roll, är medicin och miljö, fortsätter Annika.

– I och med IT-kraschen i början av 2000-talet gick ansökningarna till högre IT-utbildning ned drastiskt. Särskilt tycks intresset bland tjejer ha minskat, säger Annika. Förra året var 13 procent av studenterna som kom ut från IT-utbildningarna tjejer. I år är bara 3–5 procent av förstaårsstudenterna tjejer.

Ökad jämställdheten gynnar männen också

– Det är viktigt med åtgärder som berör de studiesociala frågorna på programmen. Genom att se över de teknikinriktade IT-utbildningarna får man också en bredare

grupp män som sökande, förklarar Annika. Det som gynnar jämställdheten gynnar både män och kvinnor.

Artikel i Ny Teknik

Sedan rapporten överlämnades till infrastrukturminister Åsa Torstensson har hon och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni skrivit en debattartikel i Ny Teknik (nr 45). ■

» Vi kommer nu inom regeringskansliet att analysera och bereda KTH:s handlingsplan, så att vi får en bransch och en sektor som speglar samhället i övrigt, med både kvinnor och mäns delaktighet. Det tjänar både branschen och samhället på, skriver Åsa Torstensson och Nyamko Sabuni.

*Jämställd IT-utveckling för ökad tillväxt – Handlingsplan för att främja jämställdheten inom IT-området med fokus på näringsliv och akademi (Dnr V-2006-0972, doss.29 KTH)

Så här säkras kvaliteten i högre utbildning

Så här ser det nya systemet ut

Det nya systemet för kvalitetssäkring 2007–2012 består av fem komponenter som tillsammans både utgör en helhet och är fristående delar som kompletterar varandra, nämligen granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete, utvärdering av utbildningar, examensrättsprövningar, tematiska studier och utmärkelser till framstående utbildningsmiljöer.

Granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete utgår från tydliga kriterier och inriktas mot resultat och effekter av kvalitetsarbetet. Komponenter som ingår är självvärderingar och platsbesök. Några miljöer vid varje lärosäte kommer att granskas mer ingående för att belysa hur kvalitetsarbetet fungerar i praktiken.

Granskningarna kommer att resultera i ett omdöme där Högskoleverket uttrycker förtroende för, begränsat förtroende för eller inte förtroende för lärosätets kvalitetsarbete. De lärosäten som får omdömet "inte förtroende för" får ett år på sig att rätta till de brister som bedömaregruppen identifierat.

Utvärdering av utbildningar genomförs i tre steg:

- Sammanfattande beskrivningar i "nationella bilder".
- Urval av utbildningar efter riskbedömning.
- Fördjupade granskningar av ett mindre antal utbildningar.

Varje år granskas fem till sex större utbildningsområden och för varje utbildningsområde sammanställs *nationella bilder* baserade på nyckeltal och förenklade självvärderingar.

Utvärderingarna är nationella, dvs. samtliga utbildningar i hela landet i till exempel historia ingår i samma utvärdering. Ämnesmässigt närliggande ämnen utvärderas samtidigt för att det ska vara möjligt att ta fram nationella bilder över större ämnesområden. Samtidigt förbättrar man på

detta sätt förutsättningarna för en likvärdig bedömning.

De nationella bilderna utgör sedan underlag för urval av utbildningar där det kan finnas risk för att god kvalitet inte upprätthålls. Dessa utbildningar kommer att bli föremål för fördjupade granskningar. Granskningarna genomförs med externa bedömare och lärosätesbesök. Även intressanta och lovande utbildningar kan väljas ut för djupgranskning.

De utbildningar som efter fördjupad granskning inte bedöms uppnå godtagbar kvalitet kommer att få sin examensrätt ifrågasatt. Lärosätena får då ett år på sig att rätta till de brister som bedömaregruppen identifierat. Om så inte sker kan examensrätten dras in.

Examensrättsprövningar har anpassats till den nya examensordningen. Utbildningarna prövas alltså mot förutsättningarna att studenterna ska kunna uppnå de lärandemål som anges i examensbeskrivningarna.

Tematiska studier syftar till att ta fram fördjupad kunskap om olika företeelser inom högre utbildning i Sverige. De följer upp och problematiserar resultat från granskningarna av kvalitetsarbetet eller utvärderingarna av utbildningar.

Utmärkelser till framstående utbildningsmiljöer syftar till att skapa incitament för kvalitetsutveckling för utbildningar som redan håller god kvalitet.

Vad pågår nu?

De olika delarna av det nya kvalitetssäkringssystemet har börjat implementeras på olika sätt. En del delar befinner sig i inledningskedet, andra är i slutfasen.

Granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete

Högskoleverket har nu fastställt kvalitets-kriterier knutna till ENQA (European Association for Quality Assurance) och utarbetat anvisningar för hur arbetet med självvärderingarna ska gå till. Dessa finns på Högskoleverkets hemsida.

Den första omgången lärosäten – Södertörns högskola, Karlstads universitet, Mälardalens högskola, Örebro universitet, Högskolan i Jönköping, Högskolan i Kalmar, Malmö högskola, Mittuniversitetet och Växjö universitet – ska ha sitt upptaktsmöte den 6 februari 2008.

Bedömaregruppernas platsbesök kommer att ske under 2008 och resultaten kommer att presenteras i början av 2009.

Utvärdering av utbildningar

Historieämnena, kulturvetenskapliga ämnena, filosofi och idéhistoria, pedagogikämnena och teologiämnena utvärderas under 2008. Lärosätenas upptaktsmöten har ägt rum. De statistiska data som lärosätena ska ta fram i självvärderingarna ska fungera som underlag för Högskoleverkets framställning av nyckeltal. Förutom att bygga på nyckeltal och självvärderingar kommer utvärderingarna också att kompletteras med webbaserade enkäter till studenter, forskarstudenter och lärare.

Nationella bilder av ämnena publiceras i november 2008. Därefter följer fördjupade granskningar av ett mindre antal miljöer under våren 2009. Resultaten från de fördjupade granskningarna kommer att presenteras hösten 2009.

Examensrättsprövningar

Nya kriterier och anvisningar för hur man söker masterutbildning har utarbetats. Dessa finns på Högskoleverkets hemsida.

Tematiska studier

Datainsamlingen är avslutad och de två första tematiska studierna – om lärarnas arbetssituation och studenternas förkunskaper – kommer att presenteras i mars 2008.

Framstående utbildningsmiljöer.

Beslut om vilka utbildningsmiljöer som får Utmärkelsen framstående utbildningsmiljö tas den 18 december. Utmärkelsen ska delas ut vid en ceremoni på IVA i Stockholm den 24 januari 2008. ■

Sju frågor till

Clas-Uno Frykholm, chef för Högskoleverkets utvärderingsavdelning

Varför har inte granskningarna av lärosätenas kvalitetsarbete kommit igång som planerat?

– Anvisningar och kriterier blev klara ganska sent och de lärosäten som skulle granskas först tyckte att de fått alltför kort tid att förbereda sig på. Vi lyssnade på kritiken och senare lade granskningarna.

Valet av kriterier fick också en del kritik?

– Ja, vi hade andra kriterier på förslag tidigare men flera tyckte att kriterierna var för många. De kriterier vi nu fastställt, och som jag tror de flesta lärosäten accepterat, är samma kriterier som ENQA (European Association of Quality Assurance) rekommenderar.

Många har reagerat på att Högskoleverket kallar de självvärderingar som ska göras för utvärdering av utbildningar förenklade och menar att de inte alls är förenklade.

– Själva självvärderingarna är faktiskt förenklade. Vad som uppfattas som besvärligt är att lärosätena ska lämna in underlag för våra nyckeltal i samband med att man lämnar in sina självvärderingar. Dessutom ska underlagen lämnas in för fem år bakåt i tiden. Anledningen till det är att vi vill se trender. Ögonblicksbilder kan bli fel och statistik kan fluktuera mellan åren.

Men vi har gett lärosätena utsträckt tid för att lämna in självvärderingarna. Vårt tidigare slutdatum den 28 januari är numera senarelagt till den 3 mars 2008.

Går det att lämna in statistik fem år bakåt när det finns en ny examensordning från och med den 1 juli 2007? Då går ju vissa utbildningar inte att jämföra bakåt.

– Om det inte går att jämföra en utbildning bakåt har vi sagt att någon sådan statistik inte behöver lämnas in.

En del tycker att vi på Högskoleverket varit hårda i våra examensrättsprövningar för civilekonom- och masterutbildningar.

– Här gäller det examina på avancerad nivå och därför måste kraven vara höga. När det

gäller masterexamen har Högskoleverket utarbetat nya anvisningar med tydligare kriterier. Anvisningarna finns på vår hemsida och rekommenderas till läsning även för universitet och högskolor som har generell rätt att utfärda masterexamen. Anvisningarna ger god vägledning i det interna kvalitetsarbetet.

Finns det något att säga om ansökningarna till Utmärkelsen framstående utbildningsmiljö?

– Bara att en del utbildningsmiljöer inte gick vidare på grund av brister i ansökan. Det är viktigt att också ansökan håller god kvalitet så att bedömarena i den får svar på sina frågor.

Till sist. Hur kommer det här systemet att fungera om Högskoleverket får i uppdrag att ta fram underlag för att fördela resurser utifrån kvalitet?

– Till skillnad från Dan Brändström tror vi inte att man uppnår de syften man vill genom att fördela resurser utifrån granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete.

Vill man skapa incitament för samverkan, profilering och koncentration, som Högskoleverket förespråkat under ett antal år, så är det enda rimliga att knyta de 5 till 15 procent av resurserna man talar om till utvärderingen av utbildningar. De måste då göras på ett delvis annat sätt, så att vi klart kan urskilja de utbildningar som håller en mycket god kvalitet.

För mera detaljer om kvalitetssäkringssystemet gå in på www.hsv.se/kvalitet/kvalitetssakring.

TEXT Åsa Klevard
FOTO Melker Dahlstrand

Han tar över rodret för KTH:

Fler kvinnor, bättre näringslivsanknytning och ökad internationalisering är ledorden för nya rektorn

”Det känns jätteroligt och spännande att vara rektor för KTH. Min ambition är att göra KTH till ett av Europas 10 främsta tekniska universitet”, säger Peter Gudmundson.

– Jag tror att man kan åstadkomma mycket genom att förändra och förnya utbildningsprogrammen, säger Peter Gudmundson.

Peter Gudmundson är nyutnämnd rektor för KTH, men långt ifrån ny på arbetsplatsen. För snart 30 år sedan gick han ut som civilingenjör i teknisk fysik vid KTH, där han tre år senare disputerade i hållfasthetslära.

En av styrelsens motiveringar till valet av Peter Gudmundson som ny rektor var att han har lång erfarenhet av forskning och undervisning samt en industriell karriär i både större och mindre företag.

Från Schweiz till Piteå via Vaxholm

– Efter min civilingenjörsexamen arbetade jag fyra år vid Brown Boveri Research Centre i Schweiz. 1993 var jag tillbaka på KTH igen som professor i hållfasthetslära, men innan dess arbetade jag vid ett konsultbolag i Vaxholm och som VD för Swedish Institute of Composites i Piteå.

Även om forskningen vid KTH är oerhört viktig, framhåller Peter utbildningen som universitetets främsta uppgift.

– Civilingenjörerna, högskoleingenjörerna och doktorerna som kommer ut från KTH är vårt viktigaste bidrag till samhälls-

utvecklingen. När det gäller forskning ska vi fokusera på det vi är starkast på. Man måste väga prioritera. Vi ska också öka samarbetet med näringslivet och delta i fler nationsöverskridande forskningsprojekt inom EU.

Fler tjejer behövs

Ett problem för naturvetenskapliga och tekniska utbildningar är det sviktande intresset bland gymnasieungdomar, främst tjejer.

– Intresset för teknik och naturvetenskap måste öka, här är det viktigt att vi samarbetar med andra aktörer med liknande mål. Jag vill se fler kvinnliga studenter; idag är en fjärdedel av studenterna i grundutbildningen kvinnor – det optimala vore förstås fifty-fifty.

– Jag tror att man kan åstadkomma mycket genom att förändra och förnya utbildningsprogrammen. På samhällsbyggnadsprogrammet är till exempel nästan hälften kvinnor, detsamma gäller för design och produktframtagning. Sedan behövs det förändring i kultur och attityder, men det är ett mer långsiktigt arbete, säger Peter Gudmundson. ■

TEXT Linnea Bolter FOTO Lars Nyman

Tvärvetenskap

– ett populärt begrepp utan definition

TEXT Carl Sundström, utredare på Höskoleverket FOTO Alexander Florencio

Med tvärvetenskap menas ofta ämnesöverskridande samverkan i någon form. Men vad detta i praktiken innebär är mycket oklart. I Höskoleverkets rapport *Att utvärdera tvärvetenskap – reflektioner utifrån Höskoleverkets utvärderingar 2001–2005**, som publicerades i våras, görs en kartläggning av bruket av termen tvärvetenskap inom svensk högskola.

Slutsatserna i rapporten är flera, bland annat att tvärvetenskap i det närmaste har blivit ett samlingsnamn för samarbete, att tvärvetenskap ofta graderas på en skala från liten till stor, att det är oklart vilken miljö som gynnar tvärvetenskap och att tvärvetenskap ses som positivt fram tills att den hotar ämnesidentiteten.

Ett vanligt med vagt begrepp

För det första går det att konstatera att tvärvetenskap är ett i dag ofta använt begrepp inom den svenska högskolan, samtidigt verkar det som om spridningen av begreppet tvärvetenskap har åtföljts av en uttunning av dess innebörd. Av rapporten framgår

att tvärvetenskap i det närmaste verkar ha blivit ett samlingsnamn för olika typer av samarbeten inom högskolan, oavsett innehåll och arbetssätt. Det kan handla om allt ifrån det administrativa samarbetet mellan två ämnen, via seminariet där representanter från flera ämnen är inbjudna, till det unga ämnets ambition att förena ett antal ämnen till något nytt.

Ingen tydlig gräns när tvärvetenskap uppstår

Ett problem som lyfts fram i rapporten är att det inte finns någon tydlig gräns för när tvärvetenskap uppstår. Snarare är tvärvetenskap en fråga om gradskillnader; olika ämnen kan betecknas som allt ifrån nästan tvärvetenskapliga till i grunden tvärvetenskapliga. Det är också oklart vilken miljö som bäst gynnar tvärvetenskap: är det starka enskilda ämnesinstitutioner eller storinstitutioner? Båda typerna av miljöer beskrivs i olika sammanhang som framgångsfaktorer för tvärvetenskap.

Från möjlighet till hot

Ett konstaterande i rapporten är att termen tvärvetenskap vanligen ges en positiv innebörd, men att det verkar finnas en gräns för när tvärvetenskap går från att vara en

möjlighet till att bli ett hot. Avgörande är att tvärvetenskapen inte hotar den traditionellt vunna akademiska tillhörigheten eller identiteten.

Ingen anledning till särbehandling vid utvärdering

Höskoleverkets rapport bygger på en genomgång av bruket av termen tvärvetenskap, dels i universitets och högskolors mål-, strategi- och visionsdokument, dels i Höskoleverkets ämnes- och programutvärderingar åren 2001–2005. En konsekvens av rapportens slutsatser är att bristen på definition gör att det sannolikt inte finns anledning att särbehandla tvärvetenskap och tvärvetenskapliga ämnen i utvärderingssammanhang – åtminstone inte i urval och kategorisering. Samtidigt är det tydligt att termen tvärvetenskap i dag är etablerad. I rapporten lämnas därför förslag på hur man i utvärderingssammanhang kan förhålla sig till olika grader av tvärvetenskaplighet, bland annat att en definition bör anges för att urskilja graden av tvärvetenskaplighet, och att hänsyn bör tas till organisatoriska förutsättningar och organisatoriskt sammanhang vid bedömningen av en utbildning som beskrivs som tvärvetenskaplig. ■

*Höskoleverkets rapportserie 2007:34 R

Bolognaexperter skapar diskussionsforum för högskolorna

Karin Järplid Linde är Högskoleverkets representant i Bolognaexpertgruppen som genom seminarier och workshops skapar forum för diskussion om frågor som rör Bolognaprocessen. I vår kommer seminarierna bland annat att handla om utbildning på avancerad nivå.

TEXT Linnea Bolter FOTO Anna Hallenbom

Bolognaexpertgruppen i Sverige är tillsatt på initiativ av EU-kommissionen och finns i liknande form i de länder som deltar i Bolognaprocessen. I Sverige är det Internationella Programkontoret som ansvarar för administrationen kring gruppen. Syftet är att främja arbetet mot målen som är uppsatta inom ramen för Bolognaprocessen.

– Vi skapar forum för diskussion för högskolorna genom att anordna workshops och seminarier på olika teman som kommer ur aktuella frågeställningar inom sektorn, säger Karin Järplid Linde som är Högskoleverkets representant i Bolognaexpertgruppen.

Seminarierna brukar löpa över två dagar och ha ett internationellt fokus den ena dagen, då talare och föredragshållare från andra länder är inbjudna.

– På seminariet vid KI under slutet av januari nästa år kommer representanter från EUA, European University Association, att berätta om sin studie om mastersutbild-

ningar i Europa.

– Under nästa år kommer vi också att ha ett informationsmöte för arbetsgivare om vad Bolognaprocessen är och står för samt vad de kan ha för nytta av ett gemensamt europeiskt utbildningsområde, säger Karin Järplid Linde. ■

SEMINARIER VÅREN 2008

29–30 januari

Om den avancerade nivån
Plats: Karolinska institutet

26–27 mars

Om "Generic Skills"

28–29 april

Om Bildningsbegreppet

Ny statistisk analys från Högskoleverket:

Utländska studenter lockas till svenska masterprogram

Ny statistik från Högskoleverket visar att de nya tvååriga masterprogrammen som ges på avancerad nivå har lockat till sig många utländska studenter. Hälften av studenterna på dessa program är utländska.

Universitet och högskolor som har rätt att utfärda forskarexamen får erbjuda masterprogram. Inför hösten 2007 erbjöd nästan alla universitet och högskolor med examensrätt masterprogram. Övriga högskolor kunde ansöka till Högskoleverket för att få rätt att utfärda masterexamen och i juni 2007 beslutade Högskoleverket att ge den rätten till ytterligare nio högskolor.

Läs analysen på www.hsv.se

ELLEN ALMGREN

Högskoleverket var med på tre regionala studentmässorna i november. Dessa var Kunskap och Framtid i Göteborg 15–17 november, SACOs studentmässa i Stockholm 22–23 november och SACOs studentmässa i Malmö 28 november.

På mässorna användes Högskoleverkets nya profil för studieinformerande material för första gången och blev en succé. Medarbetarna fick mycket beröm för montern. Trycksakerna, till exempel *Destination: högskolan* och *Studera utomlands*, och de småpresenter som till exempel pennor, gick åt som aldrig förr.

En webbaserade Högskoleprovstävling lockade också många. Totalt fick Högskoleverket in cirka 300 svar.

TORKEL HOLMSTRÖM

Distansutbildning

– så tycker lärarstudenterna

Högskoleverket har låtit studenter som läser till lärare på distans själva få utvärdera sin utbildning. Rapporten är en del i Högskoleverkets långsiktiga satsning på att utveckla kvalitetsindikatorer och metoder för att utvärdera utbildning som sker på distans, oavsett ämne.

TEXT Lena Hed

Undersökningen gjordes med hjälp av webbenkät och intervjuer med studenter vid samtliga distanslärarutbildningar under 2006. I rapporten konstaterar projektledaren Eva Åström att distansversionerna av läraryrket ofta är tydligt arbetsmarknadsanpassade. För närvarande råder till exempel ett underskott på förskollärare, naturvetare och yrkeslärare. Hälften av de distansbaserade program som ingick i studien var inriktade mot matematik, naturvetenskap och teknik. Fem av dem ledde till lärarexamen för undervisning i specifikt förskola och förskoleklass.

Distansstudier mer avancerade

De krav som ställs på distansstudenterna framstår i undersökningen som jämförelsevis höga, tvärt emot slutsatserna i Högskoleverkets tidigare utvärdering av just lärarutbildningen. Att distansstudenterna ofta är äldre och mer yrkeserfarna bidrar till att studier på distans blir mer avancerade, menade representanter från lärosätena.

”Med erfarenheten följer ett bredare och djupare perspektiv på lärarens arbete och därmed blir dessa studenter även mer benägna att problematisera och ifrågasätta. I det kunskapsstoff som en yngre student okritiskt tar till sig finner den äldre svårigheter, tveksamheter och dilemman. Slutsatsen blev att studentgruppens sammansättning bidrar till att studier på distans blir mer avancerade. Distansstudenterna sätter ribban högre än genomsnittstudenterna i reguljära läraryrket, samtidigt som de akademiska lärare som möter er-

farna studenter tvingas ställa högre krav på sig själva och sin undervisning.”

Färre valmöjligheter

Mycket är annars lika på campus och distans. Men i distansstudierna finns färre valmöjligheter. Lärosätesrepresentanterna framhöll de begränsade valmöjligheterna som en styrka, medan hälften av studenterna var tveksamma till samordningen av utbildningens olika delar. Distansformen kräver helt klart särskilda förutsättningar.

Vad är kvaliteten i distansutbildning?

Utvärdering av lärarutbildning på distans (Högskoleverkets rapport 2007:41 R) är en delrapport som kan laddas ner från www.hsv.se. ■

Kvaliteten i distansutbildning tycks hänga nära ihop med hur väl utbildningen stöder studenternas självstudier på följande fem områden:

- strategiskt val av tekniska hjälpmedel med tillgång till support,
- tydlig struktur med studiehandledning och kursplaner som stöder flexibiliteten,
- lärare med tillgång till distanspedagogisk kompetensutveckling och tillräcklig tid för individuell handledning (avtalsfråga),
- anpassning,
- intern och extern samverkan.

Avsändare

Skantz Distribution AB

Optimusvägen 12 D
194 34 Upplands Väsby

Vid definitiv avflyttning eller felaktig adress
sänds försändelsen vidare till adressen ovan.

Utmärkelsen framstående utbildningsmiljö 2007

Mottagare av utmärkelsen presenteras den 18 december!

Gå in på
www.hsv.se
den 18 december!

Efter förslag från den internationella expertpanelen till Utmärkelsen framstående utbildningsmiljö 2007 har fördjupad granskning gjorts av:

- Chalmers Tekniska högskola, Chalmers Entreprenörskola
- Kungl. Tekniska högskolan i Stockholm, farkostteknikprogrammet
- Linköpings universitet, Control Systems
- Linköpings universitet, läkarutbildningen
- Malmö högskola, tandläkarutbildningen
- Stockholms universitet, historiska institutionen
- Uppsala universitet, institutionen för biologisk grundutbildning (IBG)
- Uppsala universitet, företagsekonomiska institutionen
- Umeå universitet, institutionen för historiska studier

Resultatet av granskningarna och vilken/vilka utbildningsmiljöer som får utmärkelsen presenteras den 18 december. Mer utförliga utlåtanden om samtliga ansökningar kommer att presenteras i samband med beslutet.

Utmärkelsen delas ut vid en ceremoni den 24 januari 2008.

TEXT Åsa Klevard FOTO Alexander Florencio

Riktlinjer för andra behörighetsvillkor

Högskoleverkets nya riktlinjer syftar till en enhetlig bedömning av lärosätenas ansökningar om att få använda andra behörighetsvillkor än standardbehörigheter. Riktlinjerna ska också vara ett stöd för lärosätena att formulera dessa ansökningar.

Läs mer om riktlinjerna på www.hsv.se.

NILS OLSSON

Fler nyheter
finns på
www.hsv.se

Statistikdatabas i ny form

Högskoleverket ansvarar för Sveriges nationella statistik på högskoleområdet. Nu har NU-statistikdatabasen fått en ny form som ska göra det lättare att hitta den statistik man söker. Även databasens innehåll kommer framöver att förändras och anpassas till den nya utbildnings- och examensstruktur som gäller från den 1 juli 2007.

YANGZA KLEMMING

Analys av tillsynsärenden beslutade 2005 och 2006

Högskoleverket har analyserat ärenden avgjorda under 2005–2006. Ärendena har initierats genom anmälningar med klagomål från enskilda personer. Av analysen framgår att cirka 37 procent av samtliga anmälningar ledde till någon form av kritik.

Läs analysen på www.hsv.se.

TERESA EDELMAN

Bildning och teknologi

– ny skrift i Högskoleverkets serie om bildning

Kan – och i så fall hur – tekniska och humanistiska verklighetsbeskrivningar och förhållningssätt till omvärlden förenas? Bo Göranson som skrivit den sjunde skriften i serien om bildning menar att litteratur och andra konstformer kan komplettera vetenskapen med helhet, inlevelse och ansvarskännande.

Högskoleverkets rapportserie
2007:57 R.

PER-GUNNAR ROSENGREN

God jul & gott nytt år!